
ANALE JEUK (PRURITUS ANI) EN PERIANAAL ECZEEM

Jeuk rond de anus (*pruritus ani*) komt vaak voor (bij 1-5% van de bevolking) en gaat meestal samen met eczeem rond de anus (*perianaal eczeem*). Het wordt vaak veroorzaakt door irritatie door ontlasting. Het komt vaker voor bij mannen (60% mannen, 40% vrouwen), en bij personen met overgewicht. Pruritus ani wordt het meest gezien op de leeftijd tussen 45 en 64 jaar.

WAT IS DE OORZAAK VAN PRURITUS ANI?

Er zijn meerdere mogelijke oorzaken, bijvoorbeeld irritatie door ontlasting, contacteczeem, infecties, anale afwijkingen. Bij een kwart van de patiënten wordt geen oorzaak gevonden voor de jeuk.

Irritatie door ontlasting

Irritatie door achtergebleven resten ontlasting is een belangrijke oorzaak. Ontlasting bevat enzymen en is zuur, dit kan de huid irriteren, waardoor een eczeem ontstaat. Dit veroorzaakt jeuk, en vervolgens krabben. Door het krabben ontstaan wondjes, die bij genezing ook weer gaan jeuken. Hierdoor ontstaat een jeuk - krabben- genezing - jeuk cyclus.

Ontlasting kan achterblijven door onvoldoende anale hygiëne, het niet goed schoonmaken van de huid rond de anus. Met droog WC-papier is dat ook maar beperkt mogelijk. Goed schoonmaken kan eigenlijk alleen met water (douche slang, washandje, bidet, fles). Bij een diep gelegen anus (wat onder andere bij overgewicht voorkomt) of veel beharing is schoonmaken van het anale gebied ook moeilijk. Andere oorzaken zijn diarree, het lekken van ontlasting uit de anus (soiling), incontinentie voor ontlasting, en afwijkingen aan de anus zoals aambeien, huidflapjes (marisken), fistels.

Contacteczeem

Naast eczeem dat door irritatie door ontlasting wordt veroorzaakt, kan er ook een allergisch contacteczeem meespelen. Een allergie voor producten die worden gebruikt op de perianale huid, zoals vochtige doekjes, zeep, zalven en crèmes.

Infecties

Een schimmelinfectie door de gist *Candida albicans* is ook een bekende oorzaak van perianale jeuk. Ook infectie met bacteriën (*Staphylococcus aureus* en streptokokken) kunnen irritatie en jeuk veroorzaken. Jeuk rond de anus kan ook een klacht zijn bij seksueel overdraagbare aandoeningen die gepaard gaan met zweertjes (herpes, syfilis), of ontsteking van de anus (proctitis) door chlamydia of gonorroe, of genitale wratten. Bij kinderen kunnen aarsmaden (*Enterobius vermicularis*) de oorzaak zijn van jeuk.

Anale afwijkingen

Perianale jeuk kan ook worden veroorzaakt door aambeien, huidflapjes (marisken), scheurtjes (fissura ani), fistels, darmziekten zoals de ziekte van Crohn, incontinentie voor urine, verhoogde afscheiding, en door huidafwijkingen zoals atopisch eczeem, seborroisch eczeem, psoriasis, lichen planus, smetplekken, erythrasma, ziekte van Bowen, en de ziekte van Paget.

WAT ZIJN DE KLACHTEN BIJ PRURITUS ANI?

De belangrijkste klacht is hevige jeuk. Daarnaast pijn, irritatie van de huid, eczeem, bloedende wondjes door het krabben.

HOE WORDT DE DIAGNOSE GESTELD?

De diagnose wordt gesteld op het klinisch beeld, op hoe het er uit ziet. Soms is aanvullend onderzoek nodig, zoals een kweek op bacteriën, schimmels, of virussen, of een huidbiopt, of inwendig onderzoek van de anus (proctoscopie). Bij verdenking op contacteczeem allergologisch onderzoek.

HOE WORDT PRURITUS ANI EN PERIANAAL ECZEEM BEHANDELD?

Er zijn zalven en crèmes waarmee de klachten kunnen worden verlicht, maar het belangrijkste is om de oorzaken weg te nemen. Infecties, huidafwijkingen en anale afwijkingen moeten worden behandeld. Als irritatie door ontlasting de oorzaak is, volg dan de onderstaande adviezen:

- Reinig na ontlasting de anus met lauw water, m.b.v. de douchekop, een washandje, of een bidet als u die heeft. Dep het droog, niet wrijven. Veelvuldig gebruik van ruw en droog WC-papier maakt het vaak alleen maar erger. Op het werk kunt eventueel een fles gebruiken of een nat washandje in een plastic zakje. Of bij thuiskomst zo snel mogelijk goed gaan afspoelen.
- Gebruik liever geen vochtige doekjes, die bevatten vaak parfum en conserveringsmiddelen en kunnen contacteczeem veroorzaken.
- Gebruik geen eigen verzorgende producten, zalven of crèmes, maar alleen dat wat door uw arts is voorgeschreven.
- Draag zacht, ruim zittend, schoon en droog katoenen ondergoed.
- Probeer niet te krabben, dat maakt het alleen maar erger. Knip de nagels kort.

Verzorgende crèmes

Goede crèmes voor de perianale huid zijn:

- Vaselinecetomacrogolcrème FNA
- Zinksulfaatvaselinecrème 0,5% FNA

Ontstekingsremmende crèmes

- Hydrocortisonvaselinecrème 1% FNA (hydrocortison 1% in vaselinecetomacrogolcrème FNA)
- Triamcinolonvaselinecrème 0.1% FNA (triamcinolon 0.1% in vaselinecetomacrogolcrème FNA)

In hardnekkige gevallen, of bij huidziekten zoals psoriasis kan het nodig zijn om tijdelijk sterkere corticosteroïden te gebruiken. Ook Protopic (tacrolimus) zalf of Elidel (pimecrolimus) crème zijn een optie. Deze kunnen wel een brandende sensatie veroorzaken in het begin.

IS PRURITUS ANI TE GENEZEN?

Pruritus ani en perianaal eczeem zijn meestal wel te genezen, als de onderliggende oorzaak wordt aangepakt, en bovenstaande adviezen worden opgevolgd. De klachten kunnen wel weer terugkomen.

